

RAIKKOLA

Kyläkeskiviikko 18.4.2012

Suomen maatalousmuseo Sarka
Teppo Vihola

Raikkola

- Vuonna 1540 ensimmäisessä maakirjassa kylän veroluku oli 10 äyriä ja taloluku 6
- Raikkola kuului Ylistaron neljänneskuntaan
- Kylä sijaitsi joen alavirralla matkalla kohti Kokemäenjokea ja merta
- Loimaa ja Raikkola olivat osa Ala-Satakuntaa

Kylä varttuu

- 1540-luvulla Loimaan vaurain 9 äyrin talo sijaitsi Raikkolassa ja sitä isännöi Olavi Lanatie
- Vuonna 1571 Raikkolassa oli 3 taloa ja vuonna 1694 taloja oli 4, mikä jäi sitten pitkäksi aikaa kylän taloluvuksi ja joka oli lopulta myös kylän kantatalojen lukumäärä

Olot kylissä

- 1692 Raikkolassa kerrotaan olleen myllyn
 - Sen paikkaa on mahdoton selvittää, kun joessa ei Raikkolan kohdalla ole koskea (vrt. Myllyniitty takamailla)
- Kylällä oli osuuksia Juvankosken myllyssä jo 1500-luvulla ja hyvä niin
- Niityistä oli puutetta, kun paras maa oli raivattu pelloiksi ja kylän alue ei ollut tässä suhteessa kovin edullinen
- Metsämaat olivat heikot – "ahdas metsämaa, riittävä ainoastaan polttopuiden ja laidunnuksen tarpeisiin" – esimerkiksi hirsistä lienee ollut pulaa

Kylän sotilaat

- Loimaan jalkaväkikomppanian katselmuskirjurin puustellina toimi Raikkolan Kottari eli Kurppa vuodet 1688-99
- Myöhemmin kylässä oli kaksi sotilastorppaa:
 - Raikkolan kylän talot Frantsi, Pruukka ja Puntari muodostivat yhden ruodun ja tilojen mailla oli sotilastorppa (1700-) sotilaan numero oli 41 Loimaan komppaniaa
 - Kurppa eli Kottari kuului samaan sotilasruotuun Haitulan Knuutilan ja Kuninkaisten Kuitun kanssa (1700)
- 1780-luvulla kylän sotilasruodun palveluksessa oli kaksi sotilasta: Puntarin mailla asui vuosina 1786-1790 sotilas Michel Döfs, joka oli syntynyt vuonna 1756 ja joka kuoli vuonna 1790 – nähtävästi Kustaa III:n Venäjäsodassa (1788-1790)
- Ruotu jäi tyhjäksi ja se palkkasi uuden sotilaan entisen kuoltua vuonna 1790
- Frantsin mailla ryhtyi asumaan sotilastorppaansa Henrik Ahl, joka oli syntynyt vuonna 1767

Kylä vakiintuu

- Isoviha ja sitä edeltäneet suuret kuolon vuodet koettelivat Raikkolaa kovasti
- Vain Frantsi säilytti vero- tai perintötilan statuksensa – muut muuttuivat maksamattomien verojen vuoksi kruunintiloiksi
- Perinnöksiostot 1700-luvun kuluessa
- Torpparilaitos alkaa syntyä 1700-luvun lopussa – Puntarin poika Kalle Heikinpoika sai perintöosakseen Harakkalan torpan - perintötorppa

Talot

- Raikkolassa oli neljä taloa
 - Franzila 2 äyriä 18 penninkiä
 - Kottari 1 äyri 12 penninkiä
 - Puntari 1 äyri 21 penninkiä
 - Pruuka 1 äyri 21 äyriä

Isojako

- Isojako alkoi Raikkolassa vuonna 1780 ja se saatiin valmiiksi jo seuraavana vuonna – poikkeuksellisen nopeaa
- Nopeuteen saattoi vaikuttaa se, että kylä oli suhteellisen yksinkertainen ja ilmeisesti myös sopuisa
- Maanmittari Daniel Wirtzenius, nimismies Jacob Jacobsson Lassila ja verovouti Samuel Lumberg
- Toimitus alkoi 4.12.1780
- Jako tehtiin nopeasti ja pehmeällä kädellä, minkä vuoksi sitä piti täydentää vuosina 1909-10

Jaon tekijät Raikkolassa

- Asianosaiset 4.12.1780
 - Johan Erichsson Frantsila (s. 27.12.1741)
 - Johan Johansson Kättari (s. 20.10.1738)
 - Simon Michelson Pruka (s. 7.10.1751)
 - Hendrich Johansson Pundari (s. 30.12.1731 ja k. 10.11.1784)
 - "Vieraat miehet" Jacob Jacobsson ja Anders Michelsson Nissilä

Raikkolan kylänvainio 1780

Pellon käyttö ennen isojakoa

- Kylä viljeli umpiaitojaan kolmijakoisella viljelyllä
- Sarkajako

Pellon jako

- Frantsila (A) sai 30 tynnyrinalaa ja $15 \frac{1}{2}$ kapanalaa
- Kottari (B) 17 tynnyrinalaa 20 kapanalaa
- Puntari (C) 19 tynnyrinalaa $15 \frac{1}{8}$ kapanalaa
- Pruuka (D) 19 tynnyrinalaa $2 \frac{5}{8}$ kapanalaa
- Alat tulivat suoraan talojen verolukujen suhteessa
- Tynnyrinala tarkoitti sitä alaa, jonka kylvöön tarvittiin tynnyri (n. 165 litraa) viljaa – n. $\frac{1}{2}$ ha
- Kapanala vastaavasti $\frac{1}{30}$ tynnyriä eli 5,5 litraa
- Koko kylän peltoala noin 40 hehtaaria

Pellon jako

- Frantsila sai karkeasti määriteltynä pellokseen Alasen pellon
- Muut jakoivat keskenään muut pellot

Talojen kokonaisalat isojaon jälkeen

- Frantsila 204,990 tynnyrinalaa (102 ha)
- Kottari 102,495 tynnyrinalaa (51 ha)
- Puntari 153,742 tynnyrinalaa (77 ha)
- Pruuka 153,742 tynnyrinalaa (77 ha)

Niityt

- Keskeinen osa maataloutta
- Karjatalous lepäsi niittyjen varassa, koska niiltä koottiin karjalle talvirehu
- Karja oli tärkeätä, koska sen tuotoksena saatiin kaikki lanta, joka peltoihin voitiin panna kasvun voimaksi
- Vaikka Loimaa oli hyvin jokinen alue, niityistä oli pulaa eli niitä oli kaikkiaan niukasti
- Näin myös Raikkolassa

Niittyjen jako

- Niittyjen jako tapahtui suunnilleen samoin kuin peltojenkin
- Kukaan talo sai verolukunsa mukaisen määrän niittyä

Metsät

- Raikkolan metsät olivat heikot ja niistä laskettiin saatavan vain polttopuita
- Suuri osa alasta oli raivattu niityksi
- Osa myös louhikkoista mäkeä, jonka hyödyntäminen oli huonoa
- Metsästäkin talot saivat osansa verolukujensa suhteessa

Väestö

- Raikkolan väkiluku oli 1780-luvulla aikuisväestön osalta noin 50-60 (sama kuin tänään)
- 4 taloa, 1 torppa (Puntari)
- Jonkin verran itsellisväestöä ja sillä oma paikkansa kylässä

Väestö kasvoi voimakkaasti

- Suurten sotien loppuminen ja maatalouden edistyminen loivat mahdollisuuden väestönkasvulle
- Erityisesti Suomen sodan (1808-1809) jälkeen olot parantuivat – taloudellisesti ja inhimillisesti
- 1860-luvun lopussa kylässä oli noin 150-160 asukasta: tarkan luvun määrittäminen vaikeata
- Palvelusväki liikkui

Taloja jaetaan

- Puntarista Puntari ja Perä-Puntari
- Frantsilasta Frantsila ja Martti
- Prukan nimi muuttuu Kurpaksi
- Talojen jakaminen vaikeata lainsäädännön esteiden vuoksi - jakokielto

Torpat

- 1860-luvulla ainoa torpaton talo oli Puntari ja Perä-Puntari
- Pukan talon torpat Kankare, Uusimaa, Pöykkälä
- Frantsilan torppa: Levo
- Martti (Frantsi): Rajala
- Kurppa: Suovanlava
- Torppia vähän, kun kylä oli niin pieni eivätkä talotkaan kovin suuria

Lähteet

- Veikko Laakso: Suur-Loimaan historia, osat I ja II
- Kansallisarkiston digitaaliarkisto diginarc.fi (kartat)
- Maanmittaushallituksen arkisto (kartat)
- Timo Verho: Loimaan talonpoikaissuvut 1540-1870